aglasem.com

HBSE MODEL PAPER 2024

Practice Papers

MODEL PAPERS

Marking Scheme

ANSWER KEY

schools.aglasem.com

अङ्कयोजना उत्तरसङ्केताश्च

कक्षा – दशमी

संस्कृत (2023-24)

समयः - होरात्रयम् **सम्पूर्णाङ्काः - 80**

अवधातव्यम् –

1. अङ्कयोजनायां प्रदत्तानि उत्तराणि निर्देशात्मकानि सन्ति । प्रदत्तानि उत्तराणि अतिरिच्यापि सन्दर्भानुसारम् अन्यानि उत्तराणि भवितुम् अर्हन्ति ।
2. आन्तरिकविकल्पात्मकेषु प्रश्नेषु यद्यपि स्पष्टतया निर्देशः दत्तः अस्ति यत् केवलं प्रश्नद्वयम् अथवा प्रश्नत्रयम् इत्यादिकम् उत्तरं दातव्यं तथापि यदि छात्रः अतिरिक्त-प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि छात्रहिताय निर्णयः कर्तव्यः। यथा पठितगद्यांशे त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरलेखनम् अभीष्टं परं छात्रः यदि चतुर्णां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि तत्र केवलं प्रथमत्रयाणां प्रश्नानां न अपितु यानि उत्तराणि उत्तमानि सन्ति तेषां मूल्याङ्कनं करणीयम्।
3. यदि विद्यार्थिनः उत्तरलेखन-समये समुचितानां विभक्तीनां वचनानां च प्रयोगं न कुर्वन्ति तर्हि अंशतः अङ्काः कर्तनीयाः, न तु सम्पूर्णाङ्काः।
4. त्रुटिपूर्णवर्तन्यै व्याकरणात्मक-प्रयोगाय च अनुपाततः अङ्काः कर्तनीयाः, न तु सम्पूर्णाङ्काः ।
5. आंशिक-दृष्ट्या समुचितेभ्यः उत्तरेभ्यः अपि अङ्काः देयाः ।

	खण्डः 'क' अपठितावबोधनम्	**10 अङ्काः**
1.	**अपठितगद्यांशाधारित-उत्तराणि :-**	
	(अ) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) i. संस्कृतम् / संस्कृतभाषा ii. संस्कृते iii. रामायणम्	2×1=2
	(ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) i. प्राचीनसाहित्यं पठितुं संस्कृतस्य अध्ययनम् आवश्यकम्। ii. संस्कृतभाषायां वेदज्ञानं वर्तते। iii. प्राचीनकाले जनाः संस्कृतभाषां वदन्ति स्म।	2×2=4
	(स) अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत । संस्कृतभाषा, संस्कृतभाषायाः महत्त्वम् छात्रस्य उत्तरं दृष्ट्वा छात्रहिताय समुचितः निर्णयः करणीयः।	1

	(द) यथानिर्देशम् उत्तरत- **(केवलं प्रश्नत्रयम्)** i. (ख) प्राचीनतमा ii. (घ) अस्ति iii. (ख) योगदानम् iv. (क) महाभारतम्	3×1=3
	खण्ड 'ख' रचनात्मक-कार्यम्	**08 अङ्काः**
2.	**(क) पत्रलेखनम्** परीक्षाभवनम् तिथिः 22.03.2023 प्रियमित्र रमेश, सप्रेम नमो नमः। अत्र कुशलं तत्रास्तु । अस्माकं विद्यालये परह्यः एव **(i) क्रीडादिवसः** मानितोऽभवत् । तत्र विद्यालयस्य छात्राः अपूर्वेण **(ii) उत्साहेन** विविधासु क्रीडासु भागग्रहणम् अकुर्वन् । कबड्डीप्रतियोगितायां कैश्चित् छात्रैः कलात्मकविधिना क्रीडित्वा दर्शकानाम् **(iii) मनांसि** हृतानि। सर्वे तद् दृष्ट्वा अतिमोदमानाः। एवम् एषः समारोहः सर्वथा सफलः आसीत्। भवतः प्रियः **(iv) सुरेशः**। **(ख) चित्रं दृष्ट्वा रिक्तस्थानपूर्तिः** (i) इदं चित्रम् **उद्यानस्य** अस्ति । (ii) **बालकाः** मित्रैः सह कन्दुकेन क्रीडन्ति। (iii) एका **कन्या** रज्ज्वा क्रीडति । (iv) दम्पती परस्परं **वार्तालापं** कुरुतः ।	4×1=4 4×1=4
	खण्ड 'ग' पठित-अवबोधनम्	**24 अङ्काः**
3.	**गद्यांशं पठित्वा हिन्दीभाषया सप्रसङ्गं सरलार्थं लिखत –** प्रस्तुतगद्यांशः पाठ-2 **"बुद्धिर्बलवती सदा"** इति पाठाद् उद्धृतः। **अथवा** प्रस्तुतगद्यांशः पाठ-8 **"विचित्रः साक्षी"** इति पाठाद् उद्धृतः। कस्यापि एकस्य गद्यांशस्य हिंदीभाषया प्रसङ्गं सरलार्थं च लेखनेन 1+3=4 अङ्काः प्रदेयाः।	1×4=4
4.	**श्लोकं पठित्वा हिन्दीभाषया सप्रसङ्गं सरलार्थं लिखत –** प्रस्तुतश्लोकः पाठ-6 **"सुभाषितानि"** इति पाठाद् उद्धृतः। **अथवा**	1×4=4

	प्रस्तुतश्लोकः पाठ-12 **"अन्योक्तयः"** इति पाठाद् उद्धृतः। कस्यापि एकस्य श्लोकस्य हिंदीभाषया प्रसङ्गं सरलार्थं च लेखनेन 1+3=4 अङ्काः प्रदेयाः।	
5.	**सूक्त्योः भावार्थलेखनम् :-** प्रदत्तसूक्तिषु मात्रद्वयोः सूक्त्योः भावार्थं हिन्दीभाषया लेखनेन पूर्णाः अङ्काः 2+2=4 प्रदेयाः। **अथवा** **अन्वयस्य रिक्तस्थानपूर्तिः :- (उत्तराणि)** 1) प्रथमः 2) विदुषां 3) प्राणेभ्यः 4) सदाचारं	2×2=4 **अथवा** 4×1=4
6.	**पठितगद्यांशाधारित-उत्तराणि :-** (क) जनः निर्धनः आसीत् । (ख) जनः भूरि परिश्रम्य वित्तमुपार्जितवान्। (ग) तनयः छात्रावासे निवसन् अध्ययने संलग्नः समभूत् । (घ) जनः स्वपुत्रं एकस्मिन् महाविद्यालये प्रवेशं दापयितुं सफलो जातः ।	3×1=3
7.	**पठितश्लोकाधारित-उत्तराणि :-** (क) अश्वः धावने वीरः भवति । (ख) भारस्य वहने खरः वीरः भवति। (ग) संसारः खलु विचित्रः ।	2×1=2
8.	**रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत - (केवलं प्रश्नत्रयम्)** **उत्तराणि :-** (क) काम् (ख) कानि (ग) के (घ) कुत्र	3×1=3
9.	प्रश्नपत्रे लिखितश्लोकान् विहाय 'शेमुषी भाग -2' पुस्तकात् संस्कृतभाषया एकं शुद्धं श्लोकं लेखने 4 अङ्काः प्रदेयाः। त्रुटिपूर्णवर्तन्यै अङ्काः कर्तनीयाः।	1x4=4
खण्डः 'घ' अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्		**22 अङ्काः**

10.	(क) गुणसन्धेः अथवा व्यञ्जनसन्धेः परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखनेन 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ । (ख) द्वन्द्वसमासस्य अथवा द्विगुसमासस्य परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखनेन 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ । (ग) कर्मकारकस्य अथवा सम्प्रदानकारकस्य परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखनेन 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ ।	1×2=2 1×2=2 1×2=2
11.	**यथानिर्दिष्टं शब्दरूपाणि - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)** **उत्तराणि :-** i. बालकेषु ii. साधोः iii. नद्यौ iv. लतया v. केभ्यः vi. रामाभ्याम्	4×1=4
12.	**यथानिर्दिष्टं धातुरूपाणि - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)** **उत्तराणि :-** i. गच्छ ii. अपश्यताम् iii. प्रक्ष्यामः iv. स्वः v. सेवेथाः vi. पठामि	4×1=4
13.	**उचितविभक्तिप्रयोगं कुरुत। (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)** **उत्तराणि :-** i. पुत्राय ii. पुत्रेण iii. धनम् iv. नेत्राभ्याम् v. ग्रामम्	4×1=4

14.	**अव्ययपदानां सहायतया रिक्तस्थानानि पूरयत। (केवलं प्रश्नद्वयम्)** **उत्तराणि :-** i. अपि ii. एव iii. सदा	2×1=2
15.	**उपसर्गान् पृथक् कृत्वा लिखत। (केवलं प्रश्नद्वयम्)** **उत्तराणि :-** i. सु ii. अनु iii. वि	2×1=2
खण्ड – 'ङ' पाठाधारिताः बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः		**16 अङ्काः**
16.	**प्रदत्तवैकल्पिकचतुर्भ्यः उत्तरेभ्यः एकं शुद्धम् उत्तरं चित्वा लिखत –** **उत्तराणि :-** (क) (iii) सञ्चरणम् (ख) (i) तस्य + अपगमे (ग) (i) तुच्छैः जीवैः (घ) (iii) तत्पुरुष: (ङ) (iv) विपन्नम् (च) (i) सुचिरेणैव (छ) (ii) जलम् (ज) (iii) वक्रम् (झ) (iii) वोढुम् (ञ) (i) शतृ (ट) (iii) 99 (ठ) (iii) पञ्चविंशतिः (ड) (ii) प्रवासः (ढ) (i) उदात्तरम्यः (ण) (iv) पञ्च (त) (iii) षड्वादने	16×1=16